

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Gabriely Garlatyovej

„Maria Bartuszová (1936 – 1996). Sochárske dielo v kontexte umenia”

předkládané v roce 2020 na Filozofickej fakulte / Ústav pro dějiny umění

I. Stručná charakteristika práce

Dizertačná práca Mgr. Gabriely Garlatyovej je vôbec prvým hĺbkovým monografickým spracovaním tvorby sochárky Marie Bartuszovej (1936 – 1996). Vznikla z primárneho výskumu oevre autorky, ktoré Garlatyová chronologicky a tematicky roztriedila a vo viacerých vrstvách kontextuálne horizontálne rozšírila aj o sekundárne pramene. Zhodnotila stav výstavnej reflexie diel Marie Bartuszovej jako aj odbornú a publicistickú spisbu. Podrobne analyzovala autorkine metódy a postupy, vlastné denníkové zápisy, vplyvy, zdroje, súvislosti jej života a tvorby. Na základe toho ponúkla nové interpretačné rámce tvorby Marie Bartuszovej a jej postavenia a významu v československom a (východo-)európskom umení 2. polovice 20. storočia.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Dizertačná práca má dobrú úroveň, je vhodne štruktúrovaná s vymedzenou a vysvetlenou terminológiou. Prináša množstvo a dosiaľ nepublikovaných poznatkov o zvolenej téme. Kontextualizácia je užitočná a interpretačný výkon prináša viacero nových pohľadov na Mariu Bartuszovú ale aj na súvislosti, v ktorých jej tvorba vznikala. V neposlední rade práca otvára nové perspektivy budúcej reflexie sochárky.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Dizertačná práca vychádza z hĺbkového výskumu tvorby Marie Bartuszovej v jej ateliéri a v kontakte s rodinou. Garlatyovej sa do veľkej miery podarilo zdokumentovať Bartuszovej oevre a vytvoriť jeho Catalogue raisonné, ale aj rekonštruovať jej životný príbeh na základe dostupných archívnych podkladov, deníkových záznamov a prostredníctvom rozhovorov s pamätníkmi. Bádanie sa uskutočnilo v mieste jej pozostalosti v bývalom ateliéri domu na ulici Vnútorný červený breh v Košiciach. Keďže hlavnou tézou Garlatyovej je kľúčová súvislosť životných udalostí a myslenia sochárky s vývojom jej výtvarného programu, pokúsila sa cielene poukázať na témy, ktorými ako

Bartuszová reflektovala udalosti, myšlienky a poznatky vo svojej neliterárnej abstraktnej tvorbe. Nemenej podstatné je podrobné predstavenie sochárskeho uvažovania autorky v materiáli a vyjasnenie súvislostí vzniku a používania jej sochárskych techník. Štruktúra práce sa podriaďuje cieľu zachovať chronologickú postupnosť, ale roztvárať v nej viacero vrstiev podľa významových okruhov. Garlatyová vďaka získanému vhľadu do sochárskeho diela rozkryla aj doteraz publikované, často schematické a zjednodušujúce reflexie Bartuszovej. V štyroch hlavných kapitolách, bohato členených na tematické podkapitoly, trpezlivo utkala nové komplexné videnie tvorby Marie Bartuszovej ako osobitej intímnej umeleckej praxe, v ktorej sa odrazila jej citlivá povaha a temperament, skúsenosť ženská ako erotická aj materská, rodina, izolácia aj dobrovoľná klauzúra vlastného ateliéru mimo centra, komunikácia s ľuďmi ale najmä vnútorné dialógy s umeleckými osobnosťami a politická situácia ako rámec. Je taktiež obohacujúce oboznámiť sa s hľadačstvom, vnútorným svetom a spiritualitou Marie Bartuszovej. Cenné a užitočné je presné vysvetlenie a pochopenie Bartuszovej autorských sochárskych techník a materiálov najmä v gravistimulovanom a pneumatikom odlievaní a tvarovaní sadry v práci s prírodninami a v krajine, kde sa doteraz často vyskytovali v textoch chyby a nejasnosti. Práca poukazuje na to, ako sochárka experimentovala s materiálmi s informáciami prírodných vied napríklad vo vedomej práci s gravitáciou, s vlastným dychom či s tekutinou prenášajúcou energiu s využívaním vlastností ako je tekutosť, elasticita, procesualita, beztvarosť. Podľa nej dokonca „zdôraznenie konceptov empatie, starostlivosti, holistického ponímania sveta predznamenovalo v súčasnosti aktuálne ekofeministické hnutie.“

Práca má požadovanú akademickú úroveň citácií, syntaxe bibliografických odkazov, poznámkového aparátu. Jazykovo a štylisticky je práca vyladená, len na niektorých miestach sa vyskytli drobné preklesy. Vizualne je dostatočne prehľadná. Obrazová príloha je rozsiahla a dobre usporiadaná a popísaná.

Zber dát a zvolenú metodológiu ich spracovania hodnotím ako vhodnú. Práca vychádza z primárneho výskumu tvorby aj myslenia Marie Bartuszovej. Garlatyová náležite zhodnotila aj doterajší stav problematiky a neopomenula dôležité sekundárne pramene. Rozhodla sa pre širší horizontálny rozpon monografickej témy, čo do istej miery komplikuje koherentnosť textu. Na druhej strane sa aj pri otváraaní kontextuálnych rozšírení a komparácií dôsledne opiera o stanovené metodologické východiská. Hlavný text rozvíja spôsobom, ktorý je vo všetkých kapitolách vyvážený a darí sa jej svoje hypotézy úspešne rozvíjať k zodpovedajúcim

interpretačným záverom.

Okrem samotného zberu dát a primárneho výskumu sochárkinho oeuvre, ktorý je jednoznačne prínosný, považujem za najväčší prínos Garlatyovej interpretačný výkon pri práci s množstvom údajov a informácií, ktoré zhromaždila. Vôbec po prvýkrát vyťažila súkromné archívy a zápisy umelkyne. Oceňujem, že dôsledným usúvzťažnením jej premýšľania o tvorbe a myslenia priamo v materiáli, položila Garlatyová pevný základ pre metodológiu ďalšej reflexie Marie Bartuszovej. Za najzaujímavejšiu preto považujem poslednú 4. kapitolu Umenie ako živý organizmus. 1978–1993, zvlášť časť 4.2.5. Škrupina-dom-organizmus. *Biomorfne a surreálne. Sny. Tajné ženské priestory. Plodivá sila prírody. Telo matky. Prírodná architektúra. Dočasná tvaru.*

IV. Dotazy k obhajobě

Doterejšie zahraničné interpretácie tvorby Marie Bartuszovej sa kvôli nedostatku informácií a úrovne ich spracovania opierali o formálnu stránku jej diel. Čo si myslíte napríklad o uvedenom texte Anke Kempkes s poukazom na súvislosti Bartuszovej a sci-fi? Uvádzate, že na documenta XII boli jej diela inštalované spôsobom, ktorý išiel proti autorskému zámeru. Môžete to bližšie vysvetliť? Myslíte si, že sa medzinárodná recepcia tvorby Marie Bartuszovej radikálne zmení po uvedení samostatnej výstavy v Tate Modern?

Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěla.

3. 9. 2020

Mgr. Lucia Gregorová Stach, PhD.